

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Методичні вказівки
до СРС та практичних занять
з дисципліни
“ЦНИ ТА ЦНОУТВОРЕННЯ”
для заочної форми навчання**

ПЕРЕДМОВА

В умовах сучасної ринкової економіки ефективність діяльності підприємства визначається доходом. На величину доходу підприємства впливає багато факторів і передусім ціна і кількість проданого товару.

Тому процес формування ціни товару в умовах ринку є найактуальнішим.

Процес формування ціни в умовах ринку передбачає:

– визначення собівартості продукції і класифікації витрат в калькуляційному розрізі;

– розрахунок норми прибутку;

– виявлення факторів, які визначають рівень цін;

– застосування певного механізму (ринкового і витратного) ціноутворення;

– використання необхідного методу розрахунку ціни;

– залежність ціни від типу ринку (досконалої конкуренції; монополії; монополістичної конкуренції; олігополії);

– роль держави в формуванні ціни;

– виробка цінової політики у залежності від етапу життєвого циклу виробу і стратегії фірми.

Вивчення навчальної дисципліни „Ціни і ціноутворення” направлена на здобуття теоретичних і практичних основ формування ціни в умовах ринку.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП

Дисципліна „Ціни та ціноутворення” належить до циклу природничо-наукової та загально економічної підготовки спеціалістів з напрямку підготовки „Менеджмент”, за спеціальністю „Менеджмент організацій”.

Метою вивчення дисципліни „Ціни і ціноутворення” є формування знань, умінь і навиків щодо визначення ціни у залежності від різноманітних чинників і структури ринку.

Завдання дисципліни „Ціни і ціноутворення” пов’язані з освоєнням методів формування ціни, визначенням факторів, які впливають на її рівень; а також використання методології мікроекономічного аналізу при знаходженні ціни на різних видах ринків.

Після освоєння дисципліни студент повинен **знати**:

– основні види собівартості продукції та ціни;

– статті калькуляції;

– залежність витрат від об’єму випуску продукції;

– теорію норми прибутку;

- механізми формування ціни;
- функції ціни;
- чинники ціноутворення в залежності від сфер ринку;
- різноманітні методи формування ціни;
- вплив кількості конкурентів на встановлення кінцевої ціни у сфері реалізації, формування цінової політики фірми в залежності від мети підприємства.

Вміти:

- розрахувати собівартість продукції, норму прибутку і проаналізувати її рівень;
- визначити ціну;
- використати ринковий механізм для визначення ціни;
- визначити ціну продавця, використовуючи при цьому різні методи;
- сформувати кінцеву ціну на продукцію в сфері реалізації в залежності від структури ринку;
- використовувати методи графічного моделювання при формуванні ціни;
- розробити цінову політику фірми відповідно етапам життєвого циклу виробу і гнучко її змінювати, застосовуючи до ринку;
- володіти навичками формування ціни в умовах ринку в залежності від його виду.

Вивчення дисципліни „Ціни та ціноутворення”, що є вихідною у структурно-логічній схемі викладання дисциплін варіативної частини освітньо-професійної програми підготовки фахівців з менеджменту організацій, базується на знаннях, отриманих з дисциплін „Мікроекономіка”, „Економіка підприємства”.

Головною формою організації вивчення даної дисципліни є самостійна робота студента, лекції та практичні заняття.

Визначення рівня набутих студентом знань, вмінь та навичок з дисципліни „Ціни та ціноутворення” здійснюється на підставі усного опитування під час лекційних та практичних занять, оцінки контрольних робіт, відповіді на іспиті.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

№ п/п	Тема лекції
1	Витрати виробництва та підприємства
2	Принципи і механізм ціноутворення
3	Фактори ціноутворення і методи встановлення ціни
4	Ціноутворення в залежності від типу ринку
5	Фактори, що визначають чутливість покупців до рівня цін
6	Цінова політика фірми

ПЕРЕЛІК ТЕМ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Тема лекції
1	Витрати виробництва та підприємства
2	Принципи і механізм ціноутворення
3	Фактори ціноутворення і методи встановлення ціни
4	Ціноутворення в залежності від типу ринку
5	Фактори що визначають чутливість покупця до рівня цін
6	Цінова політика фірми

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА

1. Закон України „Про ціни та ціноутворення” від 3 грудня 1990р. Робоча газета, - 1990 – 11 грудня.
2. Про ціноутворення в умовах реформування економіки. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1994р. № 733. Урядовий кур’єр, № 166-167, 1994, 27 жовтня.
3. Желтякова І.А., Маховикова Г.А., Пузыня Н.Ю. Цены и ценообразование. Питер. - СПб., М., Харьков, Минск, 2001. – 109с.
4. Желтякова І.А., Маховикова Г.А., Пузыня Н.Ю. Цены и ценообразование. Тесты и задачи. Питер. – СПб., Харьков, Минск. 1999. – 205с.
5. Клюквіна І.М. Мікроекономіка: Конспект лекцій. – Дніпропетровськ: ПБП „Економіка”, 2006. – 110с.
6. Клюквіна І.М. Ціни та ціноутворення: Конспект лекцій. – 2007. – 82с.
7. Кулішов В.В. Мікроекономіка. „Магнолія плюс”. – Львів. 2005. – 330с.

8. Цены и ценообразование. Под ред. Есипова В.Е. Питер. – СПб., М., Харьков, Минск. 2001. – 463с.

ДОДАТКОВА

9. Афонин А.С. Ценообразование в бизнесе. МАУП. – К.: 1994. – 150с.
10. Базилінська О.Я., Мініна О.В. Мікроекономіка. – К.: 2005. – 348с.
11. Базилевич В. Мікроекономіка. К., 1998. – 320с.
12. Бугулов В.М. Ціноутворення в умовах ринку. Навчальний посібник. МАУП. – К.: 1996. – 52с.
13. Ерухимович И.Л. Ценообразование. МАУП. – К.: 1999. – 105с.
14. Есипов В. Е. Ценообразование на финансовом рынке. Питер. – СПб, Харьков, Минск: 2000. – 170с.
15. Липсиц И.В. Коммерческое ценообразование. БЕК. – М., 2000. – 351с.
16. Нуреев Р. Микроэкономика. Инфра. – М.: 1998, - 340с.
17. Уткин В. Ценообразование на фирме. – СПб., Харьков, Минск. 2000. – 307с.
18. Журналы «Экономика Украины», «Финансы Украины», «Вопросы экономики», «Экономист».

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основною формою одержання необхідних знань та вмінь з будь-якої навчальної дисципліни є самостійна робота студента. Вона складається з наступних елементів:

- вивчення певних розділів теоретичного матеріалу по підручниках та методичної літератури, перелік якої наведено раніш;
- самоперевірка у формі відповіді на контрольні питання до кожної теми з програми дисципліни;
- розв’язання типових завдань за темами практичних занять;
- виконання контрольних робіт.

ПОВЧАННЯ ПО ВИВЧЕННЮ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ З ДИСЦИПЛІНИ „ЦІНИ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ”

ТЕМА 1. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА ТА ПІДПРИЄМСТВА

Концепція витрат (приватні та суспільні, явні та неявні витрати). Класифікація витрат в калькуляційному розрізі. Класифікація витрат на виробництво по ступіні залежності від кількості продукції що виробляється. Прибуток та норма прибутку [5, 6, 4, 8].

Питання до самоконтролю

1. Дати визначення приватних і суспільних витрат.
2. Сформувати відмінність концепції бухгалтерських витрат від економічних витрат.
3. Зміст понять явних і неявних витрат.
4. Призначення розрахунку бухгалтерського та економічного прибутку.
5. Калькуляція та склад її статей.
6. Постійні та змінні витрати та їхня залежність від обсягу виробництва.
7. Поняття валового доходу, валового прибутку, чистого прибутку.
8. Розподіл прибутку.
9. Економічний зміст поняття рентабельності виробу.

ТЕМА 2. ПРИНЦИПИ І МЕХАНІЗМ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Склад і структура ціни. Функції ціни. Витратний механізм ціноутворення. Ринковий механізм ціноутворення. Державне регулювання цін [5, 6, 4, 8].

Питання до самоконтролю

1. Склад ціни.
2. Структура ціни. Роль прибутку та податків в структурі ціни.
3. Роль непрямих податків в ціні.
4. Перерахувати основні функції ціни чи всі вони здійснюються в умовах ринку.
5. Сутність витратного механізму ціноутворення.
6. Сутність ринкового механізму ціноутворення.
7. Сутність рівноваги по Л. Вальрасу.
8. Відмінність ринкової рівноваги по Л.Вальрасу від рівноваги А.Маршала.
9. Державне регулювання цін.
10. Ціна „підлоги” та „стелі”.

ТЕМА 3. ФАКТОРИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА МЕТОДИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЦІНИ

Логічна послідовність визначення ціни в ринкових умовах. Економічні чинники ціноутворення. Методи ціноутворення. Економетричні методи визначення цін.

Питання до самоконтролю

1. Основні етапи логічної послідовності визначення ціни.
2. Економічні чинники ціноутворення.
3. Основні типи ринків.
4. Основні методи ціноутворення.
5. Суть методу встановлення ціни на основі середніх витрат і прибутку.
6. Встановлення ціни на основі аналізу беззбитковості.
7. Встановлення ціни на основі рівня поточних ринкових цін.
8. Встановлення ціни на основі цінності товару (виробу).
9. Основні види цінових знижок.
10. Економетричні методи ціноутворення.

ТЕМА 4. ЦІНОУТВОРЕННЯ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ТИПУ РИНКУ

Ціноутворення на ринку досконалої конкуренції. Формування ціни на ринку монополістичної конкуренції. Ціноутворення на олігополістичному ринку. Монополія ціни на її продукцію [10, 12, 7].

Питання до самоконтролю

1. Характеристика основних типів ринків виробників.
2. Формування ціни товару на ринках досконалої конкуренції.
3. Визначити валовий дохід (TR) і валові витрати (TC).
4. Визначити середній дохід (AR), граничні витрати (MC) і граничний дохід (MR).
5. Ціноутворення на ринку монополістичної конкуренції.
6. Поведінка олігополістів в процесі формування ціни на виробі.
7. Формування ціни на продукцію монополіста.
8. Умова оптимального випуску на монополізованих ринках.
9. Побудувати ламану олігополістичну криву попиту (D).
10. Умова максимізації прибутку на ринках недосконалої конкуренції.

ТЕМА 5. ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ЧУТЛИВІСТЬ ПОКУПЦЯ ДО РІВНЯ ЦІН

Чутливість покупців до рівнів цін, ефект уявлень про наявність товарів, що замінюють, унікальність, витрати на переключення. Утрудненість порівнянь, оцінка якості через ціну, дорожнеча товару, значимість кінцевого результату. Можливість поділу витрат, міра „справедливості” ціни, ефект створення запасів, чутливість покупців до рівня цін [6].

Питання до самоконтролю

1. Яким чином на чутливість покупця до цін впливає наявність на ринку товарів, що замінюють?
2. Навіщо фірмі розширюють параметричний ряд своїх товарів найбільш зробленими й дорогими модифікаціями?
3. У чому складається економічна раціональність унікальності товару?
4. Чому фірми-постачальники складного устаткування іноді беруть на себе витрати по перенавчанню персоналу, що буде це устаткування експлуатувати в покупців?
5. Для яких товарів підвищення ціни може стати фактором росту обсягів реалізації?
6. Які фактори, що визначають чутливість до рівня цін?

ТЕМА 6. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ФІРМИ

Формування ціни по етапах життєвого циклу виробу. Вибір цінової стратегії товаровиробником у відповідності до етапів життєвого циклу виробу і мети фірми. Цінова політика розвинених країн [13, 7].

Питання до самоконтролю

1. Що таке життєвий цикл товару?
2. З яких етапів складається ЖЦТ?
3. Охарактеризуйте кожен етап ЖЦТ?
4. Як етап ЖЦТ впливає на маркетингову стратегію товаровиробника?
5. Як змінюється прибуток товаровиробника залежно від етапу ЖЦТ?
6. Перерахувати варіанти продовження ЖЦТ?
7. Як якість товару впливає на об'єм продажу і прибуток?
8. У чому полягає суть стратегії розробки нових товарів?
9. У чому полягає суть диверсифікації виробництва?
10. Охарактеризуйте суть цінової політики розвинених країн.

2.2. ВИМОГИ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Згідно із навчальним планом ОДЕКУ щодо підготовки фахівців за спеціальністю „Менеджмент організацій”, студенти заочної форми навчання повинні у відповідності з графіком навчального процесу виконати контрольну роботу з дисципліни „Ціни та ціноутворення”.

Тематика її пов’язана з визначенням факторів, які впливають на рівень цін, і процесів формування ціни на товар в умовах різних типів ринків.

Виконання контрольної роботи потребує від студента:

–**знання** відповідних тем теоретичного курсу, механізмів і методик формування ціни на різних ринках;

–**вміння** аналізувати одержані результати по розрахунку витрат і рівня ціни;

–**навички** проведення відповідних розрахунків за умови зміни рівня ціни.

За допомогою наведеної літератури (див. стр. 5-6) студент виконує теоретичне завдання з контрольної роботи, а зразки відповідей на тести і рішення практичних задач див. [5, 6, 4].

Контрольна робота включає два теоретичних питання з тем лекційного курсу, два тести і задачу. Варіант контрольної роботи визначається сумою двох останніх цифр № залікової книжки. Наприклад, № залікової книжки 05186 – варіант №14 (8+6).

Контрольна робота повинна бути оформлена згідно вимогам, що діють в ОДЕКУ, написана розбірливим почерком в учнівському зошиті. При рішенні задачі навести всі розрахунки, зробити відповідні висновки. Після висновків необхідно навести перелік літературних джерел, які було використано при виконанні контрольної роботи.

Контрольна робота зараховується, якщо завдання виконано повністю; в разі, коли при перевірці роботи викладачем з’ясується, що зроблена лише частина завдання, або одержані невірні результати, контрольна робота не зараховується і студент має виконувати контрольну роботу за новим варіантом, який запропонує викладач.

При складанні іспиту з дисципліни „Ціни та ціноутворення” при визначенні оцінки як один з критеріїв знань, враховується якість виконання контрольних робіт.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

ВАРІАНТ 1

1. Взаємодія попиту, пропозиції та ціни. Показати на графіку.
2. Законодавство України про ціни та ціноутворення.

Тести

1. Який з перелічених методів відносять до параметричних методів ціноутворення?
 - а) структурної аналогії;
 - б) метод питомих показників;
 - в) баловий;
 - г) всі являються параметричними методами.
2. Максимальне використання факторів виробництва у суспільстві приводить до:
 - а) підвищення зайнятості населення;
 - б) технологічного «прориву»;
 - в) збільшенню виробництва благ.

Задача

Вихідні дані:

- постійні витрати	1000 грн.;
- змінні витрати на одиницю виробу	30 грн.;
- виробництво продукції за місяць	200 шт.;
- прибуток	30%
- матеріальні витрати на один виріб	20 грн.;
- торгова надбавка	30 грн.;
- ПДВ	20 грн.

Визначити:

1. Собівартість одиниці продукції.
2. Оптову ціну без ПДВ.
3. Відпускну ціну.
4. Роздрібну ціну.
5. Визначити структуру відпускної ціни.

ВАРІАНТ 2

1. Політика цін життєвого циклу товару.
2. Класичний підхід до теорії ціноутворення.

Тести

1. Межа виробничих можливостей показує:

а) максимально можливий обсяг виробництва всіх товарів при використанні двох видів ресурсів;

б) бажаний, але недосяжний для суспільства на даному етапі обсяг виробництва товарів та послуг;

в) максимальна кількість можливих комбінацій випуску двох видів товарів;

г) максимально можливий обсяг випуску товарів, у виробництві яких застосовуються однакові обсяги ресурсів.

2. Які з перелічених нижче витрат Ви віднесли б до трансакційних:

а) витрати на заробітну плату найманим робітникам меблевої фабрики;

б) витрати, пов'язані зі щомісячною виплатою торговою фірмою долі так званому «даху» (кримінальному угрупованню);

в) витрати по оплаті послуг нотаріуса, що завершив підписання угоди;

г) витрати на збирання відомостей про фінансовий стан майбутнього учасника контракту;

д) витрати на придбання фірмою мобільних телефонів для своїх комвіяжерів.

Задача

Розрахуйте ціну реалізації при виявленому попиті на продукцію фірми в 500 одиниць, якщо витрати виробництва складають 450 грн. на одиницю продукції. Фірма планує отримати прибуток 45 тис. грн.

ВАРІАНТ 3

1. Поняття альтернативна вартість.

2. Теорія капіталу, його структура та методи зниження.

Тести

1. Якщо ринкова ціна нижча AVC, то типова фірма в конкурентній галузі:

а) має надприбуток;

б) працює без втрат;

в) закривається і, можливо, покидає галузь;

г) скорочує випуск та підвищує ціну продукції.

2. Якщо попит еластичний по ціні для визначеного товару, збільшення ціни буде:

а) знижувати сумарні витрати;

б) залишати сумарні витрати без зміни;

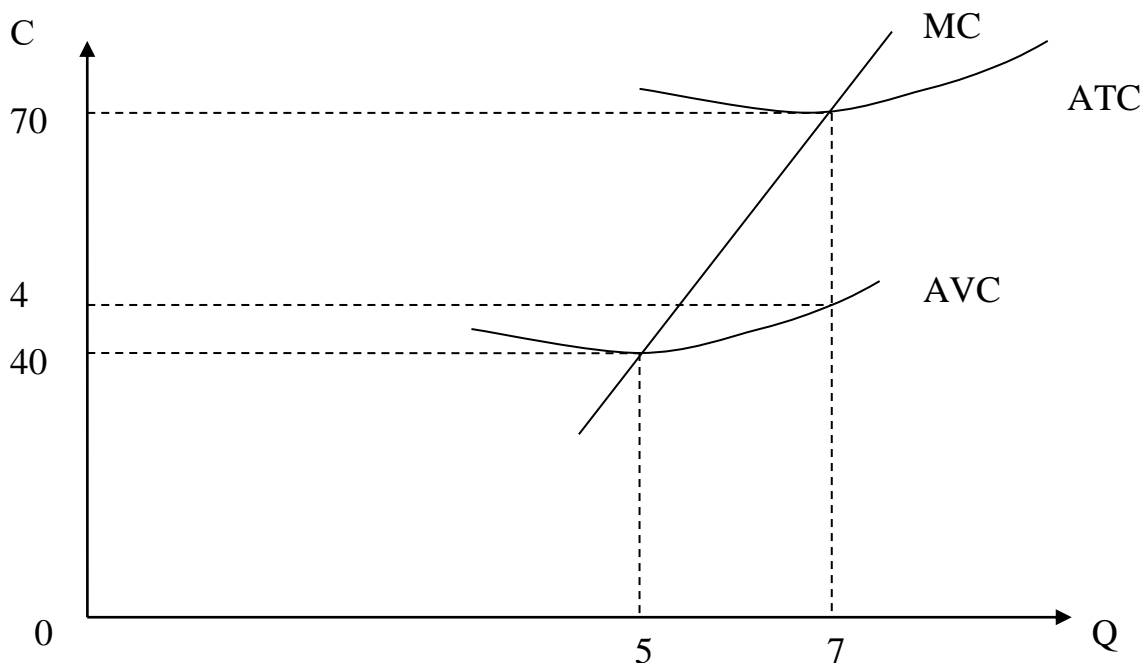
в) збільшувати сумарні витрати;

г) незначно збільшувати сумарні витрати.

Задача

Визначте на основі малюнку:

- величину загальних витрат при виробництві 7 од. продукції;
- величину середніх постійних витрат при виробництві 7 од. продукції;
- величину змінних витрат при виробництві 7 од. продукції.

ВАРІАНТ 4

- Склад та структура оптової та роздрібною цін. Їх відмінність одна від одної.
- Основні концепції та погляди, пов'язані з розробкою теорії вартості.

Тести

- Типова фірма в досконалій конкурентній галузі:
 - розглядає ринкову ціну продукту як дану;
 - в деякій мірі може контролювати входження нових фірм до галузі;
 - може продати більше продукту у тому випадку, якщо знизить ціну;
 - продає унікальний у порівнянні з іншими фірмами продукт.
- Щоб отримати максимум прибутку, монополіст повинен вибрати такий обсяг випуску при якому:
 - граничні витрати дорівнюють ціні продукту;
 - граничні витрати дорівнюють загальним витратам;
 - граничний дохід дорівнює граничним витратам;
 - граничний дохід дорівнює загальним витратам;
 - середні витрати дорівнюють ціні продукту.

Задача

Вихідні дані:

- повна собівартість виробу	40 грн.
- рівень рентабельності витрат	20 %
- ПДВ	6 грн.
- націнка посередницьких організацій	5 грн.
- торгова надбавка 15 % до відпускної ціни посередника.	

Визначити:

- оптову ціну;
- роздрібну ціну;
- структуру роздрібної ціни.

ВАРІАНТ 5

- Метод ціноутворення «витрати + прибуток». Його переваги та недоліки.
- Маржиналістський підхід до теорії ціноутворення.

Тести

- Метою цінової дискримінації є:
 - зниження рівня життя споживача;
 - максимізація обсягів продажу;
 - зменшення кількості покупців;
 - встановлення максимальної ціни для кожного покупця.
- Все, нижче перелічене, буде причиною зсуву кривої попиту на товар, окрім:
 - зміни доходів покупців;
 - падіння цін на товар;
 - падіння ціни взаємозв'язаного товару;
 - зміна смаків покупців.

Задача

Ціна модельної жіночої стрижки в перукарні складає 30 грн., з них витрати – 20 грн., прибуток – 10 грн. і коефіцієнт прибутковості надання послуг (прибуток/ціна) – 33 %. Очікується зростання витрат на 15 % у зв'язку з підвищенням тарифів на електроенергію і рівня орендної плати. Розрахуйте ціну, необхідну для збереження рівня прибутку і коефіцієнта прибутковості реалізації послуги.

ВАРІАНТ 6

- Аналіз беззбитковості продукції. Показати на графіку. Яку мету ставить перед собою товаровиробник, встановлюючи ціну на основі

цього аналізу.

2. Податок на додану вартість (ПДВ), його призначення та методи нарахування при русі товару від виробника до споживача?

Тести

1. В умовах досконалої конкуренції точкою «втєчі» (закриття) називається такий обсяг виробництва, при якому ціна рівна мінімуму:

- а) середніх загальних витрат;
- б) середніх змінних витрат;
- в) граничних витрат;
- г) середніх постійних витрат.

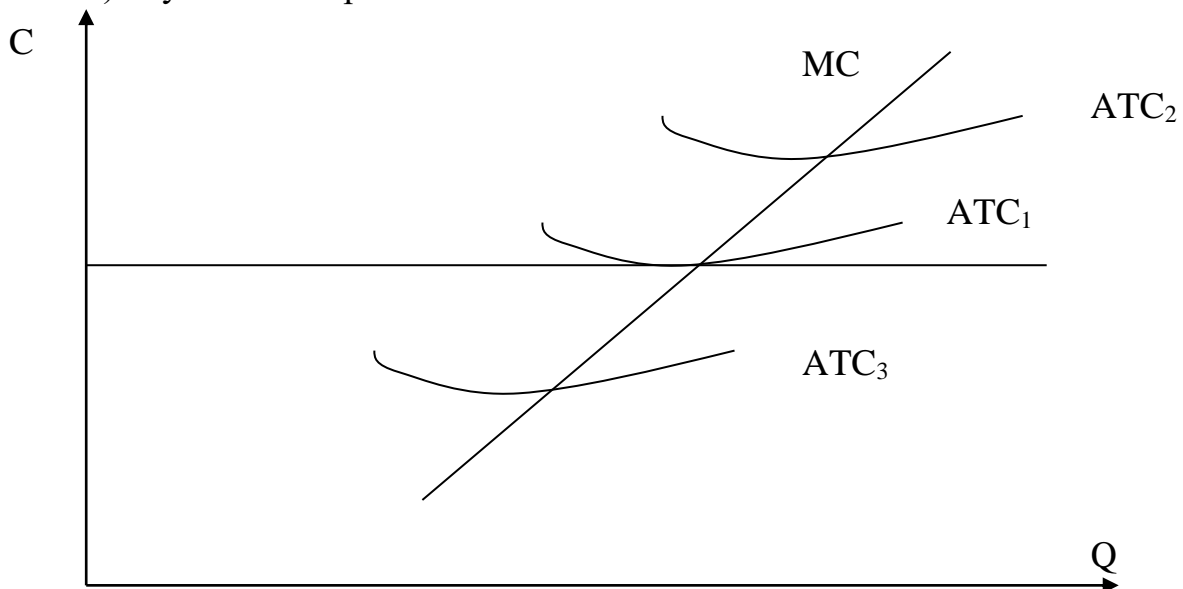
2. Якщо на ринку існує надлишковий попит на товар, це є причиною того, що:

- а) ціна на товар перевищує ціну рівноваги;
- б) товар є низьким;
- в) обсяг пропозиції перевищує обсяг попиту;
- г) ціна на товар нижча за ціну рівноваги.

Задача

При якому рівні середніх витрат виробник отримає:

- а) прибуток;
- б) збиток;
- в) окупність витрат.

ВАРІАНТ 7

1. Ціноутворення на ринках досконалої (чистої) конкуренції.
2. Методи встановлення цін на основі витрат виробництва.

Тести

1. Монополіст несе збиток у тому випадку, якщо у нього:
 - а) $MC < ATC$;
 - б) $MC < P$;
 - в) $P < ATC$;
 - г) $MC < MR$.
2. Альтернативна вартість ще одного виробленого автомобіля визначається як:
 - а) ціна автомобіля;
 - б) найбільш ефективний спосіб виробництва автомобіля;
 - в) кількість усіх інших товарів, від яких необхідно відмовитись, для того, щоб виробити ще один автомобіль.
 - г) прибуток, який отримує виробник автомобіля.

Задача

Визначте яким повинен бути прибуток товаровиробника при випуску 100 шт. виробу, якщо витрати на виробництво та збут одного виробу складає 6,5 грн., роздрібна ціна з ПДВ – 16,56 грн., націнка – збутова та торгова відповідно 15 та 20 %.

ВАРІАНТ 8

1. Ціноутворення на ринках монополістичної конкуренції.
2. Функція ціни.

Тести

1. Важливою рисою, яка відрізняє монополістичну конкуренцію від досконалої конкуренції, полягає в тому, що:
 - а) в наявності серйозні бар'єри для входження на ринок монополістичної конкуренції;
 - б) конкуруючі фірми продають диференційований товар, а не однорідний;
 - в) у довгому періоді в умовах монополістичної конкуренції фірми отримують економічний прибуток;
 - г) конкуруючі фірми продають унікальні товари.
2. Якщо ціна товару X впаде з 50 до 40 долл., обсяги попиту збільшаться з 75 до 100 одиниць, то еластичність попиту по ціні буде складати:
 - а) 1; б) -1,67; в) 2,45; г) 1,89.

Задача

Визначте кількість зробленої на підприємстві продукції, якщо витрати на її реалізацію склав 59 040 грн., витрати на виробництво одиниці

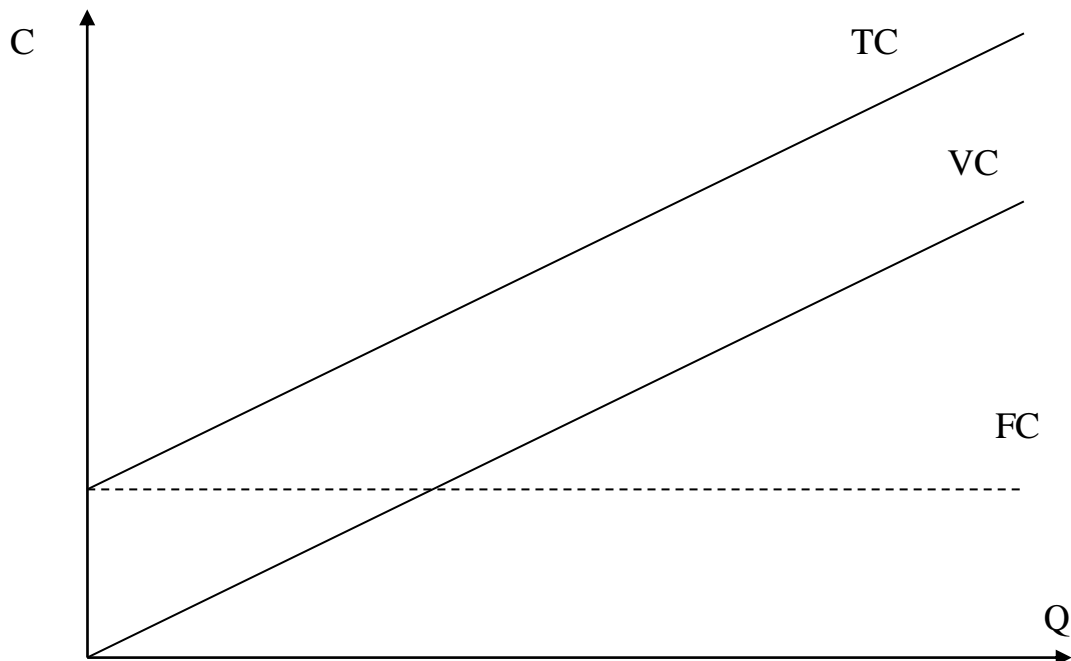
продукції – 20 грн., на збут – 2,5 % витрат на виробництво, а рентабельність продукції – 20 %.

ВАРІАНТ 9

1. Встановіть ціни по методу «не повні витрати».
2. Класифікація витрат на виробництво по ступеню залежності від кількості продукції, що випускається.

Тести

1. Крива попиту на продукцію монополіста:
 - а) має від'ємний нахил;
 - б) має додатній нахил;
 - в) являється вертикальною лінією;
 - г) являється горизонтальною лінією.
2. Знайдіть помилку на малюнку. Зробіть правильний малюнок.

Задача

Функція попиту на м'ясо має такий вигляд: $Q_d = 30 - P$, де Q_d – величина попиту на м'ясо в день (кг), а P – ціна в грн. за 1 кг. Функція пропозиції описується наступним рівнянням: $Q_s = 15 + 2P$, де Q_s – величина пропозиції м'яса в день (кг).

1. Знайдіть рівноважний обсяг і рівноважну ціну на м'ясо. Покажіть це графічно.
2. Яка ситуація складеться на ринку м'яса, якщо ціна упаде до 3 гривень.

ВАРІАНТ 10

1. Ціноутворення на монопольному ринку.
2. Концепція витрат.

Тести

1. Яке з приведених висловлювань є правильним?
 - а) монополіст завжди призначає ціну вищу величина граничних витрат;
 - б) для монополіста завжди граничний дохід вищий ціни;
 - в) монополія являє собою крайній випадок недосконалої конкуренції;
 - г) фірми, що владарюють на ринку, часто застосовують практику цінової дискримінації.
2. Якщо на ринку існує надмірний попит на товар (дефіцит), то причиною цього є те, що:
 - а) ціна на товар перевищує рівноважну ціну;
 - б) ціна на товар нижча за рівноважну ціну;
 - в) товар є низькоякісним;
 - г) обсяг пропозиції перевищує обсяг попиту.Ситуацію показати на графіку.

Задача

Початкові дані:

- сировина та матеріали	60 грн.
- відходи, що повертаються	9 грн.
- паливо на технологічні потреби	4,2 грн.
- енерговитрати	3,6 грн.
- заробітна плата робітників	3,5 грн.
- нарахування	1 грн.
- амортизація основних засобів	2,4 грн.
- зношення інструменту	0,8 грн.
- утримання та експлуатація основних засобів	65 %
- цехові витрати	80 %
- загальнозаводські витрати	100 %
- невиробничі витрати	70 %

Визначити:

1. Вартість матеріальних витрат;
2. Цехову собівартість;
3. Виробничу собівартість;
4. Повну собівартість.

ВАРІАНТ 11

1. Витратні методи ціноутворення.
2. Трансакційні витрати як витрати на функціонування ринкового механізму.

Тести

1. Природна монополія характеризується тим, що:
 - а) з ростом обсягів виробництва середні витрати у довгому періоді знижуються на широкому діапазоні змін обсягів випуску продукції;
 - б) з ростом обсягів виробництва граничні витрати у короткому періоді дорівнюють загальним;
 - в) вона виникає стихійно, а про створення штучної домовляються конкретні фірми;
 - г) з ростом обсягів виробництва постійні витрати в довгому періоді збільшуються.
2. Введенням по товарного податку, що сплачує продавець:
 - а) викликає збільшення рівноважного обсягу ринку;
 - б) викликає збільшення обсягу пропозиції;
 - в) викликає рівноважне скорочення обсягів ринку;
 - г) викликає збільшення обсягів попиту.Ситуацію показати на графіку.

Задача

Визначте точку та поріг беззбитковості при таких вихідних даних: витрати на виробництво продукції: постійні – 100 тис. грн., змінні на одиницю – 100 грн., ціна реалізації одиниці продукції – 200 грн.

ВАРІАНТ 12

1. Ринкові методи ціноутворення.
2. Взаємодія попиту та пропозиції. (Л. Вальрас, А. Маршаллу).

Тести

1. Крива попиту для фірми в умовах досконалої конкуренції співпадає з:
 - а) кривими граничної та середньої виручки;
 - б) кривою загальної виручки;
 - в) кривою загальних витрат;
 - г) кривою граничних витрат.
2. До витрат на управління та організацію виробництва у собівартості продукції відносяться витрати:
 - а) прямі;
 - б) непрямі;

- в) змінні;
- г) постійні;
- д) по обслуговуванню обладнання.

Задача

Ціна модельної жіночої стрижки в перукарні складає 30 грн., з них витрати – 20 грн., прибуток – 10 грн. і коефіцієнт прибутковості надання послуг (прибуток/ціна) – 33 %. Очікується зростання витрат на 15 % у зв'язку з підвищенням тарифів на електроенергію і рівня орендної плати. Розрахуйте ціну, необхідну для збереження рівня прибутку з ростом витрат.

ВАРІАНТ 13

1. Параметричні методи ціноутворення.
2. Ціна капітальних активів.

Тести

1. В умовах монополії:
 - а) $MR=P$;
 - б) MR менше P ;
 - в) $MC=P$;
 - г) $MR=P=MC$.
2. Рівновага конкурентної фірми відрізняється від умов рівноваги монополії тим, що:
 - а) у конкурентній фірмі $P=MC=ATC$; у монополії $P=MR=MC$;
 - б) у конкурентній фірмі $ATC=P$, у монополії $=MC$;
 - в) у конкурентній фірмі $ATC=MC$; у монополії $MR=P$;
3. Коли „потолок” цін встановлюються нижче рівноваги ціни виникає:
 - а) дефіцит;
 - б) надлишок пропозиції;
 - в) зміна пропозиції;
 - г) зміна об'єму пропозиції.

Задача

Фірма, випускаюча холодильники, виходячи з оцінки ринкової кон'єктури і цін конкурентів рахує, що роздрібна ціна на одну з моделей її виробу може бути встановлена на рівні 300дол. при цьому: прибуток і витрати роздрібною торгівлі складають 30% ціни; прибуток і витрати оптової торгівлі – 25% і приватний прибуток фірми – 25%. Які повинні бути витримки виробництва даної моделі?

ВАРІАНТ 14

1. Ціноутворення на ринках цінних паперів.
2. Загальна рівновага і ефективність. Економіка благополуччя.

Тести

1. Олігополія – це така ринкова структура, при якій:
 - а) в галузі незначна кількість виробників, які можуть погоджувати свої дії;
 - б) товар однорідний, входні бар'єри відсутні, присутній один продавець і багато покупців;
 - в) товар однорідний, є багато продавців і один покупець;
 - г) в галузі один виробник і декілька покупців, товар однорідний.
2. До перемінних розходів відносяться:
 - а) матеріальні витрати;
 - б) розходи по реалізації продукції;
 - в) амортизаційні відрахування;
 - г) заробітна плата виробничого персоналу;
 - д) адміністративні і управляючі витрати.

Задача

Розрахуйте структуру роздрібною ціни продукції виходячи з наступних даних:

- Собівартість - 5грн.;
- Рентабельність – 25% до собівартості;
- Акциз – 70% від оптової ціни підприємства;
- Націнка посередніх організацій;
- НДС – 20% від відпускної ціни фірми;
- Торгова націнка – 1,5 грн.

ВАРІАНТ 15

1. Ціноутворення в залежності від типу ринка.
2. Зовнішні ефекти і витрати. Негативні і позитивні зовнішні ефекти.

Тести

1. Яке з наступних тверджень правильне відносно фірми, що максимізує прибуток і має монопольну владу?
 - а) вона встановлює ціну, яка дорівнює її граничним витратам;
 - б) вона встановлює ціну, яка менше, ніж граничні витрати, але більш, ніж середні витрати;
 - в) вона встановлює ціну, яка вище граничної виручки;
 - г) вона не встановлює ціну, при якій гнучкість попиту більше, ніж еластичність пропозиції.

2. Призначення класифікації по калькуляційним статтям витрат:
- а) визначення ціни на заготівлю деталей вузлів;
 - б) обчислення прямих і непрямих витрат;
 - в) розрахунок собівартості одиниці конкретного виду продукції;
 - г) слугить основою для побудови кошторису витрат на виробництво.

Задача

Визначте відпускну ціну на нову овочевонарізну машину призначену для заміни раніше засвоєних, що має оптову ціну 275грн./од. Головним технічним параметром є виробництво (кг/год) при нарізці картонки на брусочки, дорівнює у новій машині 900, а у старій – 200.

ВАРІАНТ 16

1. Законодавство України про банкрутство підприємства, і вплив ціни на цей процес.
2. Система цін в економіці, принцип диференціації цін.

Тести

1. У відповідності з законом попиту і пропозиції, збільшення попиту викликає:
 - а) зниження як рівноважної ціни, так і рівноважної кількості;
 - б) збільшення рівноважної ціни і зниження рівноважної кількості;
 - в) збільшення рівноважної ціни і збільшення рівноважної кількості;
 - г) зниження рівноважної ціни і збільшення рівноважної кількості.
2. Як змінюються ціни, якщо фізичний об'єм товарообігу збільшується на 10%, а товарообіг виростає на 6%?
 - а) збільшується на 6%;
 - б) зменшиться на 6%;
 - в) знизяться на 4%;
 - г) виростуть на 4%.

Задача

Визначте відпускну ціну на новий шаровий млин, призначений для подрібнення вугілля, випущеного замість раніше застосовуваного млина. Головний технічний параметр – продуктивність (т/год) нового виробу 25, а раніше освоєного – 16. Оптова ціна старого млина – 41,6 млн. руб.

ВАРІАНТ 17

1. Явні й неявні витрати, економічний і „бухгалтерський” підходи до визначення витрат.
2. Методи ціноутворення, застосовані в Україні.

Тести

1. Якщо на ринку існує надлишковий попит (дефіцит) на товар, то причиною цього являється те, що:
 - а) ціна на товар перевищує рівноважну ціну;
 - б) ціна на товар нижче рівноважної ціни;
 - в) товар являється низькоякісним;
 - г) об'єм пропозиції перевищує об'єм попиту.
2. На яку категорію товарів падає попит при рості доходів населення?
 - а) товари першої необхідності;
 - б) товари низької якості;
 - в) предмети розкоші;
 - г) товари з одиничною еластичністю попиту.

Задача

Розрахуйте ціну реалізації при виявленому попиті на продукцію фірми 500 од., якщо видержки виробництва складають 450 грн. на одиницю продукції, в тому числі перемінні витрати – 70%. Фірма припускає отримати прибуток – 45 тис. грн.

ВАРІАНТ 18

1. Економічна рента.
2. Прямі і непрямі податки складі ціни.

Тести

1. Вирішивши почати виробництво, будь-яка максимізує прибуток фірма повинна виготовити таку кількість, при якій:
 - а) середні видержки мінімальні;
 - б) середня виручка дорівнює середнім загальним видержкам;
 - в) гранична виручка дорівнює граничним видержкам;
 - г) загальна виручка максимальна.
2. Призначення класифікації по калькуляційним статтям витрат:
 - а) визначення ціни на заготівлю деталей вузлів;
 - б) обчислення прямих і непрямих витрат;
 - в) розрахунок собівартості одиниці конкретного виду продукції;
 - г) слугує основою для співставлення кошторису витрат на виробництво.

Задача

Визначте ціну пропозиції товару і видержки товаровиробника, якщо ціна реалізації товару, роздрібна складає 100 грн., доля оптової і роздрібною націнки – власне 15 і 20%, рентабельність продукції – 30%.

ВАРІАНТ 19

1. Кількісний (кардиналістський) підхід до аналізу корисності і попиту.
2. Собівартість в складі ціни.

Тести

1. При будь-якому даному об'ємі випуску загальні видержки фірми дорівнюють:
 - а) середнім загальним видержкам мінус середні перемінні видержки;
 - б) середнім перемінним видержкам, помножених на величину випуску;
 - в) середнім загальним видержкам, помножених на величину випуску;
 - г) сумі неявних і середніх перемінних видержок.
2. Видержки і прибуток торговельних організацій включаються в:
 - а) закупівельну ціну;
 - б) оптову ціну підприємства;
 - в) роздрібну ціну підприємства;
 - г) ціна посередника.

Задача

Функція попиту на даний товар має вигляд $Q_d = 8 - P$, функція пропозиції даного товару $Q_s = -4 + 2P$. Припустимо, що на даний товар введений податок в розмірі 20% від ціни, яку виплачує покупець. Розрахувати залишки споживача до і після введення податку.

ВАРІАНТ 20

1. Порядковий (ординалістський) підхід до аналізу корисності і попиту.
2. Форми і методи впливу держави на ціну.

Тести

1. Загальні витрати на виробництво продукції визначаються як:
 - а) $TC - FC$;
 - б) $AVC + ATC$;
 - в) $FC + VC$;
 - г) $MC = VC$.
2. Якщо фірма збільшує випуск з 40 до 41 одиниці продукції і загальні видержки при цьому виростають з 262 до 281 гр. од., то граничні видержки додаткового випуску складуть:
 - а) 281 гр. од.;
 - б) 19 гр. од.;
 - в) 262 гр. од.;
 - г) 29 гр. од.

Задача

В першому кварталі було виготовлено 10000 виробів по ціні 70 тис. руб. за одиницю. Постійні витрати складають 160000 тис. руб., удільні перемінні – 50 тис. руб. В другому кварталі планується підняти прибуток на 8%. Скільки потрібно додатково виготовити продукції, щоб підвищити прибуток на 8%.

ВАРІАНТ 21

1. Поняття і визначення ринкового попиту.
2. Ціноутворення на ринку науково-технічна продукція.

Тести

1. Якщо фірма збільшує випуск з 40 до 41 одиниці продукції і загальні видержки при цьому виростають з 262 до 281 гр. од., то граничні видержки додаткового випуску складуть:

- а) 281 гр. од.;
- б) 19 гр. од.;
- в) 262 гр. од.;
- г) 29 гр. од.

2. Рентабельність окремих видів продукції визначається:

- а) відношенням прибутку, що включена в ціну виробу, до цін виробу;
- б) відношенням прибутку від реалізації до виручки від реалізації;
- в) відношенням балансів прибутку до середньої вартості майна підприємства;
- г) відношенням балансів прибутку до середньої вартості основних фондів і матеріальних обігових засобів.

Задача

Визначте, якою повинна бути повна собівартість одиниці продукції, якщо рентабельність її виробництва складає 30 %, націнки збутова і торгова – відповідно 15 і 25%, роздрібна ціна одиниці продукції – 250 грн.

Варіант 22

1. Ефект повторення більшості, ефект сноба, ефект Веблена і їх вплив на ринковий попит.
2. Ціноутворення на послуги охорони здоров'я і освіти.

Тести

1. Готовність купляти додаткові одиниці товару тільки по більш низькій краще всього пояснює:

- а) ефект заміщення;
- б) принцип спадної граничної корисності;

- в) ефект прибутку;
- г) закон пропозиції.

2. Альтернативна вартість ще одного виробленого автомобіля визначається як:

- а) ціна автомобіля;
- б) найбільш ефективний спосіб виробництва автомобіля;
- в) кількість всіх других товарів від яких необхідно відмовитись для того, щоб виготовити ще один автомобіль.

Задача

Є наступні дані про собівартість і реалізацію продукції:

Види виробів	Реалізовано млн. т.	Об'єм реалізованої продукції по повній собівартості млн. руб.	Рентабельність затрат, %
Хліб	18,4	34000	11,4
Макарони	1,05	4000	10,7

Визначте по окремим видам продукції:

- а) виручка від реалізації;
- б) собівартість одиниці продукції;
- в) оптову ціну одиниці продукції;
- г) прибуток від реалізації на одиницю продукції в цілому.

ВАРІАНТ 23

1. Еластичність попиту по ціні.
2. Ціна на ринку праці.

Тести

1. Ефект прибутку виникає у зв'язку з тим, що:

- а) зниження ціни товару збільшує (за інших рівних умов) реальний прибуток споживача;
- б) підвищення ціни товару збільшує номінальний прибуток споживача;
- в) зниження ціни товару (за інших рівних умов) зменшує реальний прибуток споживача;
- г) бюджетна лінія являється дотичною до кривої байдужості.

2. В короткостроковому періоді фірма виготовляє 500 одиниць продукції. Середні змінні видержки складають 2 дол., середні постійні видержки – 0,5 дол. Загальні видержки складають:

- а) 2,5 дол.;
- б) 1250 дол.;
- в) 750 дол.;
- г) 1100 дол.;
- д) неможливо виявити на основі заданих даних.

Задача

Розчитайте структуру роздрібної ціни продукції виходячи з наступних даних:

- собівартість – 5 грн.;
- рентабельність – 25% до собівартості;
- акциз – 70% від оптової ціни підприємства;
- націнка посередньої організації – 1 грн.;
- НДС – 20% від відпускної ціни фірми;
- торгова націнка – 1,5 грн.

ВАРІАНТ 24

1. Поняття невизначеності і ризику, відношення до ризику, зниження ризику.
2. Ціна землі.

Тести

1. Ціна попиту – це:
 - а) мінімальна ціна, яку покупці згодні платити за даний товар;
 - б) максимальна ціна, яку покупці згодні заплатити за даний товар;
 - в) максимальна ціна, по якій виробник реалізує товар на ринку;
 - г) ціна, по якій здійснюється договір.
2. Якщо ціна товару X впаде з 50 до 40 дол., об'єм попиту збільшиться з 75 до 100 одиниць. Еластичність попиту по ціні складе:
 - а) 1; б) -1,67; в) 2,45; г) 1,89.

Задача

Визначте рентабельність продукції і балансову рентабельність по двох підприємствах на основі наступних початкових даних.

Показник	Підприємство	
	№1	№2
1. Вартість реалізованої продукції	1440	1680
2. Собівартість реалізованої продукції	900	100
3. Середньорічна величина основних виробничих фондів і обігових засобів підприємства	3000	3400
4. Прибуток від комерційного кредиту	20	20
5. Прибуток від реалізації невикористаних основних засобів	10	-
6. Сальдо доходів і витрат від внереалізаційних операцій	+15	-5

Яке з підприємств ефективніше використовує ресурси?

ВАРІАНТ 25

1. Виробнича функція і її властивості, ізокванта, вплив на її технічний прогрес.
2. Процентна ставка і попит на інвестиції.

Тести

1. Закон спадної граничної корисності заключається в тому, що:
 - а) всі блага мають для покупця різку корисність, і тому їх можна розмістити в порядку спадання цієї корисності;
 - б) необхідно споживати спочатку самі корисні блага, а потім інші;
 - в) корисність від споживання наступної порції блага завжди менша, корисності попередньої порції;
 - г) спадання граничної корисності призводить до спадання і загальної корисності від споживання блага.
2. Цінова дискримінація – це:
 - а) продаж по різним цінам однієї і тієї ж продукції різним покупцям;
 - б) різниця в оплаті праці по національності або статті;
 - в) експлуатація працюючих шляхом встановлення високих цін на споживчі товари;
 - г) підвищення ціни на товар більш високої якості;
 - д) всі попередні відповіді неправильні.

Задача

Визначте відпускну ціну на новий автомобіль баловим методом при умові:

Автомобілі	Параметри					
	Комфортабельність		Надійність		Прохідність	
	бали	коефіцієнт вагомості	бали	коефіцієнт вагомості	бали	коефіцієнт вагомості
Базовий	45	0,2	70	0,4	80	0,4
Новий	50	0,2	83	0,4	80	0,4